

Verslag Netwerkbijeenkomst Innovatie in de melkveehouderij

Context bijeenkomst

Op donderdag 12 april vond in kasteel Groeneveld de netwerkbijeenkomst melkveehouderij in Europees perspectief plaats. Circa 60 personen namen hieraan deel. Het grootste deel van de aanwezigen waren projectleiders van POP-projecten en Nederlandse participanten in Europese netwerken.

Op tal van vlakken innoveert de melkveehouderij. Ook binnen het Plattelandsontwikkelingsprogramma is dit merkbaar. Op dit moment zijn er ca. 15 POP3-projecten in uitvoering op het gebied van innovatie in de melkveehouderij. De Netwerkbijeenkomst was gericht op het versterken van deze projecten, onder andere door ze te verbinden met gelijksoortige projecten en Europese faciliteiten.

Vanuit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid ligt er een opgave bij de lidstaten om innovatieve netwerken van agrarische ondernemers te stimuleren, zowel op nationaal niveau als op Europees niveau. Het Regiebureau POP draagt daaraan bij door het bij elkaar brengen van innovatoren om kennis te delen en van elkaar te leren. Het doel van de netwerkbijeenkomst was dus netwerkvorming, inspiratie bieden, kennisuitwisseling, informeren over EU-faciliteiten. Deze dag is een start. De bedoeling is dat het netwerken na de startbijeenkomst doorgaat.

Plenaire gedeelte

Tijdens het plenaire gedeelte zijn verschillende presentaties gegeven. Het betrof korte introducties ter voorbereiding van de posterpresentaties.

- Innovaties op het podium. Pitches van de POP3 projecten
- Het EIP-Agri Servicepoint en de EIP-Agri Focus Groups
- Horizon 2020 Thematic Networks
- EU-project Climate KIC/CSA Booster
- Overzicht van het Nederlandse melkveehouderij-onderzoek (o.a. Duurzame Zuivelketen) in Nederland
- Het Nederlandse Convenant Schone en Zuinige Agrosectoren

De projectleiders van de POP3 innovatieprojecten gaven aan te zijn gekomen voor inspiratie, uitwisseling van ideeën en om samenwerking te zoeken

De Powerpoint presentaties van het plenaire gedeelte zijn in te zien via deze link <https://netwerkplatteland.nl/netwerkbijeenkomst-innovatie-in-de-melkveehouderij-in-eu-perspectief>

Posterpresentaties

In drie ronden zijn de volgende 35 posters gepresenteerd:

- 6 Vlaamse EIP-Agri projecten door medewerkers van ILVO en Inagro
- 16 POP3 innovatieprojecten (maatregel 7 en 8)
- 2 POP3 communicatieprojecten (maatregel 1)
- 5 Thematic Networks: Eurodairy, 4D4F, Inno4grass, Agrispin en Smart-AKIS (Smart Farm Technology)

- 4 Focus Groups: Permanent Grassland, Robust & Resilient Dairy, Livestock Emission en Grazing for Carbon
- Climate KIC/CSA Booster en Convenant Schone en Zuinige Agrosectoren
- Duurzame Zuivelketen

Via deze link zijn de posterpresentaties in te zien: <https://netwerkplatteland.nl/netwerkbijeenkomst-innovatie-in-de-melkveehouderij-in-eu-perspectief>

Workshops

In een vijftal workshops zijn de thema's van de POP3 innovatieprojecten verder uitgediept en is onderzocht welke behoeften er zijn om het netwerken na de Netwerkbijeenkomst verder voort te zetten.

1. Betere Bodem – over duurzaam bodem- en graslandbeheer

Welke innovatieve ontwikkelingen komen uit de posterpresentaties naar voren voor dit thema?

Het accent bij duurzaam bodembeheer ligt nu op technieken voor dataverzameling door middel van bodemsensoren om vochtgehalte/verdichting te meten, drones (o.a. warmte meting, groeiactiviteit), peilbuizen, LORA netwerk etc. Ook ligt het accent op optimale opbrengst.

Er moet ook worden gekeken naar wat er echt in de bodem gebeurt. Het ontbreekt aan kennis van het bodembeheer. Overigens moet niet worden vergeten dat boeren zelf ook veel weten. Meer aandacht voor de weerbare bodem zou goed zijn. Er wordt nog niet veel ingezet op projecten met een relatie tussen bodemdiversiteit en optimale opbrengst. Vanuit het initiatief Groeikracht in de Achterhoek is er aandacht voor maar de leergroepen zijn net begonnen en er zijn nog geen concrete resultaten te melden.

Het is belangrijk ook rekening te houden met de werkelijkheid waar boeren mee te maken hebben. Interesse in een techniek hoeft nog niet te betekenen dat het ook daadwerkelijk wordt toegepast. Het moet bijvoorbeeld wel passen binnen de dagelijkse activiteiten en rendement is uiteraard ook belangrijk. Het kan helpen bij kleine dingen te beginnen

Verder zijn de volgende opmerkingen gemaakt:

- Het project maasteelt met ondergrondse strokenploeg wordt gezien als innovatief; een hele werkgang is hierdoor overbodig.
- Op het vlak van kunstmest vervangende product en bodemstructuur/bodemleven is nog veel kennis te ontwikkelen.
- Er is ook ontwikkeling nodig t.a.v. het vertalen van de gegevens naar management en het omzetten van data naar een haalbare aanpak voor boeren (van analyse naar €)
- Voor het toepassen in de praktijk van bepaalde innovaties zijn soms uitzonderingen op (Europese) regelgeving nodig zijn. Onderbouwing is nodig. Aandacht voor borging daarvan wordt snel vergeten.

Hoe kunnen Europese en nationale instrumenten en de POP3-projecten elkaar versterken?

Onderlinge versterking kan door het uitwisselen van kennis en ervaring, ook internationaal is veel te leren. Hoewel daarbij de taal een barrière kan zijn. De kennisuitwisseling kan gericht worden georganiseerd door boeren met elkaar in contact te brengen bijvoorbeeld rond zelfde technieken. Het is belangrijk hier ook boeren bij te betrekken, ook om ervaringskennis in te brengen.

Welke behoeften zijn er voor samenwerking rond dit thema na deze startbijeenkomst?
Een algemeen beeld is dat er op veel plekken min of meer dezelfde dingen gebeuren. Uitwisselen van kennis/uittesten is belangrijk en het is van belang om loonwerkers daarbij te betrekken. Kennis van zaken kan helpen om over te gaan tot investeren.

Over het algemeen bestaat bij loonwerkers bereidheid tot investeren in en uittesten van machines. Zij zouden een rol kunnen spelen bij kennisuitwisseling. Hoewel loonwerkers niet direct voor POP subsidie in aanmerking komen hebben veel POP-projecten wel loonwerkers in het consortium zitten. Meer flexibiliteit binnen EIP zou kunnen helpen. En wellicht een idee om een Loonwerker netwerk op te zetten. Eventueel clusteren rondom machines.

Het zou goed zijn om het net op te halen en te kijken waar we staan met daarbij aandacht voor het totale plaatje (integratie). Een database van projecten helpt om te analyseren wat goed werkt en wat niet en waar we verder mee willen. Het lijkt logisch het vervolg in te steken naar thema. Het zou wel helpen als er eerder informatie wordt gedeeld vanuit POP-projecten (nu pas bij de voortgangsrapportage)

2. Klimaatneutraal ontwikkelen

Welke innovatieve ontwikkelingen komen uit de posterpresentaties naar voren voor dit thema?

In de meeste projecten die zijn gepresenteerd zitten elementen die kunnen bijdragen aan een klimaatbestendige en klimaatneutrale landbouw. Een aantal projecten is gericht op het beperken van de emissies door het optimaliseren van rantsoen (minder methaanemissie) en het beperken van het gebruik van kunstmest (minder lachgas emissie), door het benutten van nutriënten uit mest. Ook door het toepassen van precisielandbouw kan worden bijgedragen aan optimaal gebruik van nutriënten op het bedrijf; met sensoren kan worden bepaald wanneer te beregenen en kan het moment voor berijden van grasland worden bepaald. Daarnaast worden bodemprojecten genoemd, gericht op verbetering, opslag van koolstof en bewerking voor een betere infiltratie van water.

De Vruchtbare Kringloop projecten, zoals in de Achterhoek, zijn een goed voorbeeld van een integrale aanpak en een ketenbenadering. Uitdaging is gelegen in het integreren van de koolstofkringloop. Duidelijk is dat de projecten nog in ontwikkeling zijn en dat sprake is van een groeiend bewustzijn. Ook wordt gesteld dat het rendement van de maatregelen onzeker is; er is behoefte aan andere verdienmodellen. Om dit proces te ondersteunen is belonen van emissiebeperking mogelijk interessant. Er is behoefte aan het doorrekenen van bedrijven en het uitvoeren van benchmarks.

Hoe kunnen Europese en nationale instrumenten en de POP3-projecten elkaar versterken?

Het belangrijkste advies is gericht op het duiden van de samenhang tussen fondsen en regelingen voor de praktijk: van EU, nationaal naar regio. Het H2020 onderzoek verbinden aan de praktijk van Operationele Groepen en de POP middelen en er voor zorgen dat ideeën via onderzoek en pilots zo efficiënt mogelijk worden verder gebracht naar nieuwe praktijken en producten.

Geconstateerd is dat er veel pilots zijn, maar dat de stap naar opschaling nog beperkt wordt gemaakt; er is ondersteuning nodig voor kansrijke en impactvolle projecten. Voorts is er een wens om een sterkere verbinding met de praktijk te maken en te zorgen voor middelen voor inzet van agrarische ondernemers. Verder is er behoefte aan verbinding van en uitwisseling over POP projecten tussen provincies, maar ook thematisch of sectoraal. POP3 kan helpen te voldoen aan de EU richtlijnen voor Nitraat

en KRW. De vraag is hoe een integrale benadering uitpakt, bij aandacht voor zowel nitraat als klimaat?

Welke behoeften zijn er voor samenwerking rond dit thema na deze startbijeenkomst?

De deelnemers willen samen aan de slag met benchmarks, groepen op niveau van boeren, sector, keten en regio, gericht op het meten en bespreken van de resultaten en het nagaan waar klimaatwinst valt te boeken. Ook wenst men te spreken over de impact en kostenefficiëntie van projecten. Voorts wil men nagaan hoe meer synergie te bereiken tussen de projecten en hoe kansrijke projecten verder te brengen tot implementatie, opschaling en investeringen. Van belang daarbij is het ontwikkelen van verdienmodellen. Voor het bereiken van een grotere groep is aandacht nodig voor draagvlakontwikkeling. Communicatie speelt hierbij een belangrijke rol. Klimaat is nog ver weg voor de melkveehouders, ze zien het als een bedreiging. Het is nodig om een eenduidig verhaal te ontwikkelen om te duiden waar de sector nu staat, en om een handelingsperspectief te scheppen. Samenwerking zal ook moeten zijn gericht op de voorbereidingen van POP4. Te verwachten valt dat klimaat meer prominent op de agenda zal staan.

3. Meer Met Mest – extractie van nutriënten en verwaarden naar energie

Welke innovatieve ontwikkelingen komen uit de posterpresentaties naar voren voor dit thema?

Het beeld van dit thema is dat er veel verschillende technieken worden ontwikkeld. Er moet nu uitgezocht worden wat wel en niet werkt, alhoewel de indruk is dat er niets is wat helemaal niet werkt. Het blijft maatwerk per bedrijf. Voorheen werd voornamelijk gedacht vanuit technologie, maar nu is de mindset van de eindgebruikers aan het veranderen. Voor experimenten is de regelgeving te streng en moeten er steeds ontheffingen worden gegeven. Het is van belang om een onafhankelijke regisseur op dit dossier te krijgen. Dat zou in NL gebaseerd kunnen zijn op het Vlaamse model. De naam van een medewerker van Cumela wordt genoemd. De macht van de kunstmestindustrie is groot, waardoor die de regie voert, waardoor natuurlijke mest achterblijft. Er wordt ook opgemerkt dat erfbetreders een belangrijke rol hebben, zoals in de kunstmestvrije Achterhoek. De rol van de overheid is om de poorten open te zetten voor circulariteit.

Circulariteit is noodzakelijk, maar dat is maar een van de mogelijkheden. Er dient acceptatie te komen bij de veehouder om mest te gebruiken, regels dienen versoepeld te worden en er dient een onafhankelijke regievoerder te komen.

Er is veel aandacht voor precisiebemesting

- Kansen benutten met onbewerkte mest, be- en verwerken van mest kost namelijk veel geld
- Mogelijkheden gedeelde bemesting
- Hoeveel, wat, wanneer
- Mest is van nature een mooi product
- Iedereen is met zijn eigen project bezig.

Hoe kunnen Europese en nationale instrumenten en de POP3-projecten elkaar versterken?

Bij het Servicepoint EIP-Agri en/of DG Agri zou voor mestverwerking zowel een Thematic Network als een Focus Group kunnen worden aangevraagd. Hier kan Kees een rol bij spelen, hij dient echter wel ondersteuning te krijgen uit het veld.

Er zijn veel nieuwe initiatieven, maar die zijn vooral op research en weinig op de implementatie gericht. Praktijkvragen moeten niet alleen leidend zijn. De verdeling zou half/half moeten zijn. Het lijkt erop dat de WUR op dit moment voorbij gestreefd wordt door de praktijk. Het goede van POP is juist dat het initiatief van de boer komt. Het Seed Fund is geen goed voorbeeld, het wordt beheerd door de WUR en daardoor is de WUR

niet onafhankelijk. Ook wordt door sommigen gebruik gemaakt van de kennisvoucher voor de Universiteit van Utrecht.

Welke behoeften zijn er voor samenwerking rond dit thema na deze startbijeenkomst?

Een bijeenkomst zoals deze wordt als zeer nuttig ervaren en moet ook herhaald worden. Kennisdelen moet actief gebeuren en moet ook elke keer weer op de agenda staan. Er is een nadere kennismaking met partijen nodig om tot verdieping te komen. Initiatieven moeten gebundeld worden, zodat er bij anderen aangesloten kan worden. Het is van belang om te leren van fouten in het verleden door middel van een kennisbank.

Misschien is het mogelijk om kennisdeling op het gebied van mest als POP-project te hebben. Het is van belang om hier budget voor te vinden. Dat zou kunnen via de Communicatiemaatregel in POP3 (maatregel 1). Op dit moment is de motivatie om kennis te delen beperkt in verband met de kosten. Het kan zijn dat kennisdeling hoort bij een goede bedrijfsvoering, maar op dit moment wordt dit niet gefinancierd en wordt het dus ook niet gedaan. Een bijeenkomst zoals deze netwerkbijsamenkomst is goed, maar het kost tijd en geld om hierbij te zitten, waardoor bepaalde mensen niet aanwezig zijn. De brancheorganisaties organiseren deze bijeenkomsten niet omdat zij vaak een eigen adviespoot hebben waardoor men de concurrentie niet wijzer wil maken. Men ziet een bijeenkomst als deze als niet-rendabel. Boeren moeten onderling ook kennis uitwisselen. Ook in het buitenland wordt er weinig kennis gedeeld.

4. Voer, diergezondheid en dierenwelzijn

Welke innovatieve ontwikkelingen komen uit de posterpresentaties naar voren voor dit thema?

Er is vooral gesproken over de inhoud van de projecten en in hoeverre dierwelzijn daarin een rol speelt. Conclusie is dat dierwelzijn niet direct een rol heeft binnen POP, maar wel diergezondheid. Zo wordt er binnen de projecten gewerkt aan b.v. beter voer ("Gezonde pens is gezonde koe"), beweiding (gezondere klauwen) en door high tech data worden ziektes eerder gesignaleerd. Verder is nog aangegeven dat bij de onderzoeken die gedaan worden niet genoeg rekening is gehouden met het gegeven dat bedrijfssystemen verschillend zijn. Bij uitkomsten van onderzoek en resultaten van projecten zou bijvoorbeeld gekeken kunnen worden naar wat je kunt leren van de verschillen tussen gangbaar en biologische veehouderij.

Welke behoeften zijn er voor samenwerking rond dit thema na deze startbijeenkomst?

Er is vooral behoefte aan uitwisseling van kennis, bv door bijeenkomsten als deze. Maar er is ook behoefte om te weten welke instrumenten en kanalen er zijn. Voor follow-up werd genoemd internationale samenwerking, bv uitwisseling van kennis met Vlaanderen. Goede Nederlandstalige websites, Engels wordt niet goed gelezen. Er is ook behoefte aan uitwisseling tussen de thematische groepen.

5. Biodiversiteit, kruidenrijk grasland en beweiden

Welke innovatieve ontwikkelingen komen uit de posterpresentaties naar voren voor dit thema?

Innovatieve ontwikkelingen met biodiversiteit komt vandaag betrekkelijk weinig voor. Wel zijn er enkele projecten over beweiden met kruidenrijk grasland gepresenteerd, waarbij opvallend genoeg ook projecten zijn die vanwege fosfaatuitstoot het beweiden beperken. Projecten natuurinclusieve landbouw ontbreken vandaag. Biodiversiteit kan verbeterd worden door de kringloop meer op bodemleven te richten onder het credo: "Happy cow, happy farmer" of "biodiversiteit is een lust".

Hoe kunnen Europese en nationale instrumenten en de POP3-projecten elkaar versterken?

De regionale problematiek verschilt van elkaar. Het is belangrijk dat we weten waar iedereen mee bezig is, zodat samenwerking versterkt kan worden.

Bestaat er bij EIP al een Focus Group "biodiversiteit"?

De indruk bestaat dat huidige vergroeningsregelingen leiden tot schaalvergroting. Voorgesteld wordt om standaard in projectaanvragen ruimte te reserveren om relatie met biodiversiteit aan te geven. Tevens zou een mogelijkheid van risicodekking van derving inkomsten bij experimenten (biodiversiteit) initiatieven kunnen ondersteunen.

Welke behoeften zijn er voor samenwerking rond dit thema na deze startbijeenkomst?

Samenwerking op het thema biodiversiteit kan gevonden worden binnen de regio, vanuit het onderwijs en door jonge landbouwers meer ruimte te geven om vanuit nieuwe kansen te werken dan vanuit het perspectief dat is van huis uit geleerd.

Binnen de melkveehouderij kan samen met de zuivelindustrie gewerkt worden aan duurzame zuivelketens, waaruit mogelijk nieuwe product definities ontstaan met toegevoegde waarde, zoals "beter leven". Onderzoek mogelijkheden voor samenwerking met Vlaanderen.

Onderzoek de mogelijkheid om bijeenkomst te organiseren met "biodiversiteit" als thema. Betrek in deze bijeenkomst ook organisaties vanuit de verschillende belangen zoals overheden (provincies, waterschap), belangengroepering (vogelbescherming, natuurbeheerders) en financiers (banken).

Met inspirators kan een eerste stap gezet worden om te leren, kennis te delen over nieuwe mogelijkheden en cultuurverandering. Hieruit ontstaat op natuurlijke wijze vormen van samenwerking. Elke Wielinga wil wel een inspiratie bijeenkomst houden waarin koplopers hun verhaal vertellen.

